

УДК 378.018.43:004.7

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.13>

Зайцева І. О., Коробова Ю. В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ

Окреслено оптимальні умови та дидактичні можливості організації дистанційного навчання. Поняття “дистанційне навчання” визначено як цілеспрямовану і контрольовану (на рівні внутрішнього і зовнішнього моніторингу) самостійну роботу студента із систематичним інтерактивним спілкуванням із викладачами. Сформульовано особливості дистанційного навчання: інтерактивність, інтенсивність дискусій на форумі, чітке планування в часі та участь слухачів у коригуванні структури, змісту й ефективності курсу. Доведено, що основу дистанційних технологій навчання становлять цілеспрямована, керована, інтенсивна самостійна робота студентів та організація спілкування студента з викладачем.

Проаналізовано рівні взаємодії елементів дистанційного навчання (рівні елементів управління, взаємодії та доставки), у межах яких виокремлено оптимальні умови його організації, як-от: чітке структурування та змістовне наповнення навчальних курсів; залучення ЗВО; навчально-методичне забезпечення; правильний підбір персоналу; високий рівень сформованості ІКТ-компетентності; реалізація технологій дистанційного навчання з використанням пізнавально-творчих (евристичних) технологій; комплексна діагностики поточних і кінцевих результатів навчання.

Дидактичні можливості дистанційного навчання окреслено в межах теорії евристичного навчання. Евристичні технології та ІКТ використовуються як засоби формування та розвитку дослідницької компетентності студентів, самостійного створення власних знань, необхідних для навчання та самоосвіти. Спільною рисою вищезазначених засобів є створення контексту, в якому студент може отримати та використати елементи набутих знань у процесі самостійної роботи.

Охарактеризовані основні види онлайн-завдань для самостійної роботи: тренувальні, когнітивні, проблемного навчання, імітаційні та моделювальні, ігрові, тестові та довідково-інформаційні.

Ключові слова: дистанційне навчання, інформаційні технології, дидактичні можливості, інтерактивність, організація навчального процесу.

У світовій освітній спільноті дистанційне навчання (далі – ДН) розглядають як найефективніший засіб забезпечення вищої та безперервної освіти, спосіб демократизації, гуманізації і варіативності. Стратегія розвитку ДН утілюється в цілеспрямованій державній політиці України щодо інформатизації суспільства, що передбачено Національною програмою інформатизації: появи нових можливостей для оновлення змісту навчання; розширення доступу до всіх рівнів освіти; реалізації системи безперервної освіти “протягом усього життя” [3]. Використання дистанційних технологій навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає студентів до самостійної роботи, формує в них інформаційну компетентність, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації.

ДН наразі використовується у всіх ЗВО України для організації навчального процесу, тому здобуття знань та професійних умінь за допомогою дистанційної освіти і надалі набуває визнання і розповсюдження. Але для того щоб дистанційне навчання дійсно виправдало покладені на нього сподівання, необхідні ґрунтовні науково-педагогічні дослідження, які б з’ясували недостатньо розкриті дидактичні чинники, які забезпечують оптимальний розвиток різних складників дистанційного навчання.

Проблемам упровадження технологій ДН присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних науковців (В. Биков, Г. Бойд, С. Бонк, В. Дивак, О. Жерновникова, О. Купенко, В. Кухаренко, Н. Муліна, М. Сімонсон, Є. Полат, А. Хуторської та ін.), які по-різному визначають поняття “дистанційне навчання”, але більшість дослідників дійшли висновку, що основу дистанційного освітнього процесу становить цілеспрямована і контрольована (на рівні внутрішнього і зовнішнього моніторингу) самостійна робота студента із систематичним інтерактивним спілкуванням із викладачами. У роботах проаналізовано відмінності ДН від традиційної самоосвіти [3], можливості варіювання навчального матеріалу та інформаційного фонду, особливості організації зворотного зв’язку та цілі впровадження ДН [4], надано характеристики автономії студентів в умовах ДН [6].

Метою статті є визначення оптимальних умов та дидактичних можливостей організації дистанційного навчання у ЗВО.

ДН ставить перед педагогами нові вимоги не тільки в змістовій сфері освіти, а й у технологічній, вимагає створення спеціальних навчальних матеріалів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Основна мета ДН – надати можливість учитися всім охочим та одержати професійні знання та навички. Система ДН, яку пропонують сайти ЗВО України, є зрозумілою, багатофункціональною та простою у використанні, але потребує розширення та вдосконалення, як уважають автори [1, с. 44–48].

До особливостей ДН слід зарахувати такі ознаки: інтерактивний характер, необхідність чіткого планування у часі, інтенсивність дискусій на форумі курсів, необхідність участі слухачів у коригуванні структури, змісту і ефективності курсу. Слід зазначити, що курс ДН – це цілісний процес, що припускає індивідуальний пошук нових знань, обмін повідомленнями між викладачем і студентами, звернення до електронних

посібників та інших джерел. Систематичний контроль здійснюється у формах оперативного зворотного зв'язку і автоматичного контролю [10]. Специфічна особливість ДН полягає в тому, що студент повинен протягом довгого часу активно працювати з комп'ютером за відсутності викладача, який повинен уміти оперативно коригувати й оцінювати результати діяльності студентів. Процес навчання можна описати трьома компонентами: викладання (діяльність викладача), навчання (діяльність студента), емоційно-інтелектуальна взаємодія між зазначеними суб'єктами освіти.

Основу дистанційних технологій навчання становить, на думку сучасних науковців (В. Божко, Є. Івченко, Г. Карнаухова, М. Рогоза), цілеспрямована, керована й інтенсивна самостійна робота студентів, які вчаться в зручному для них місці, за індивідуальними навчальними планами з використанням спеціальних засобів ІКТ, що дають їм можливість контактувати з викладачем. Більшість прихильників системи дистанційних технологій уважають, що основним складником ДН є організація спілкування студента з викладачем. Саме в цій можливості й полягає принципова відмінність дистанційної технології навчання від систем і програм самоосвіти [9].

Сучасний курс ДН будується на таких концептуальних положеннях: 1) в центрі процесу навчання – самостійна пізнавальна діяльність студента; 2) важливо, щоб студент не тільки оволодів певними знаннями, а й навчився їх самостійно набувати, працювати з інформацією, знаходити потрібні засоби навчання, джерела інформації, оволодівати способами пізнавальної діяльності, які він міг би застосувати надалі; 3) ДН є індивідуалізованим процесом оволодіння знаннями, яке включає комунікацію та співробітництво студента з викладачем, підвищує рівень соціалізації здобувачів вищої освіти; 4) систематичність характеру системи контролю за засвоєнням знань, здатністю застосовувати отримані знання в різних проблемних ситуаціях, що будується на основі як оперативного зворотного зв'язку (закладеної в текст матеріалу можливості оперативного звернення до викладача), так і відстроченого контролю (наприклад, під час тестування) [8, с. 4–8].

Аналіз точок зору науковців (О. Жерновникова, О. Купенко, М. Лазарев, З. Мариненко, Н. Муліна, Є. Полат, А. Хуторської), які досліджують проблеми застосування ДН та його поєднання з іншими технологіями, дозволив нам виокремити такі оптимальні умови його організації у ЗВО: 1) наявність у викладача високого рівня сформованості ІКТ-компетентності; 2) використання теорії й практики управління навчальним процесом у ЗВО, принципів демократизації та гуманізації освіти; 3) реалізація ДН з використанням пізнавально-творчих (евристичних) технологій; 4) застосування комплексної діагностики поточного і кінцевого рівня сформованості професійних компетентностей студентів.

У межах кожного курсу ДН можна виокремити три рівні взаємодії різних елементів, які створюють досить складне, але безперервне дієве навчальне середовище: 1) рівень елементів управління, на якому відбувається взаємодія структурних підрозділів закладу, що відповідає за організацію та планування навчальних курсів, розробку навчальних матеріалів та забезпечення ними студентів; 2) рівень елементів взаємодії, на якому відбувається онлайн-комунікація між різними учасниками ДН: викладачами, студентами, групами студентів та ін.; 3) рівень елементів доставки, який містить різні ІКТ, тобто способи надання певної навчальної інформації та засобів навчання від ЗВО до студента, а також можливість доставки звітних матеріалів, тестових та екзаменаційних робіт від студента до викладача.

Розглянемо ці рівні більш детально й визначимо оптимальні умови організації ДН. На рівні елементів управління ДН виокремлюють такі критерії ефективної організації зазначеної форми навчання: 1) чітке структурування та змістовне наповнення навчальних курсів; 2) залучення освітньої установи; 3) навчально-методичне забезпечення ДН; 4) наявність добре оснащеного телекомунікаційного центру; 5) правильний підбір персоналу, який забезпечує процес навчання. На другому рівні суб'єктами взаємодії в процесі ДН можна вважати: адміністрацію ЗВО; викладачів або авторів курсу; методистів-координаторів ДН; студентів; навчальні групи; технічних спеціалістів. Кожен із суб'єктів ДН може спілкуватися між собою. Наприклад, методист-координатор взаємодіє з організаторами навчання – викладачами, консультантами або авторами курсу, з кожним студентом окремо або з усією групою, з технічними спеціалістами. Взаємодія між учасниками процесу навчання є ключовим елементом будь-якого дистанційного курсу. Оскільки більшу частину часу студенти працюють у дистанційному режимі самостійно та з метою підвищення якості навчання й мотивації, курс ДН повинен максимально стимулювати інтерактивність між студентами й викладачами через використання проектної та групової роботи, організації обміну питаннями й відповідями на форумі курсу.

На третьому рівні взаємодії елементів ДН основними освітніми технологіями дистанційної освіти є кейс-технологія, тобто структурування та комплектування навчально-методичних матеріалів у спеціальний набір (“кейс”) для самостійного вивчення студентами з наданням консультацій викладачами-консультантами (тьюторами); використання відеолекцій викладачів; цифрові технології, які забезпечують студентів не тільки навчально-методичним матеріалом, а й інтерактивним спілкуванням викладачів і студентів. Для успішного керування процесом навчання можливе використання інструкцій до виконання завдань, розклад занять, додатків із рекомендованими джерелами інформації, презентацій, які допомагають студентам планувати свій час, орієнтуватися в навчальних матеріалах і успішно завершити навчання.

Новим у сучасному ДН стало використання технологій евристичного навчання, яке визначається як самостійне творче здобування, перетворення й використання знань, навичок та умінь особистості, яка завдяки отриманому власному теоретичному та емпіричному досвіду зможе швидко адаптуватися у сучасному

складному й неоднозначному життєвому просторі. Науково-експериментальні дослідження засвідчують, що евристичне навчання є одним із важливих напрямів модернізації освіти, це оптимальна технологія навчання та розумового виховання, яка має посісти належне місце в сучасній гуманістичній педагогіці та навчальній практиці. Принципи евристичної освіти суттєво змінили основні складники навчальної діяльності – мету освіти, діяльність викладача і студентів, сутність їхньої взаємодії, мотиваційні і діагностичні компоненти навчального процесу [7]. Необхідність заміни традиційної (передавальної, репродуктивної) системи навчання на переважно пізнавально-творчу стає суттєвою тенденцією освіти.

У межах теорії евристичного навчання ІКТ використовуються як засоби формування та розвитку дослідницької компетентності студентів, самостійного створення власних знань, необхідних для навчання та самоосвіти. Для розвитку дослідницької компетентності, як важливого складника евристичної освіти, застосовуються такі основні типи ІКТ: комп'ютерні системи збирання інформації (електронні бази даних), мікрокомп'ютерні лабораторії (далі – МКЛ), інтерактивні відео та ін. Спільною рисою вищезазначених ІКТ є створення контексту, в якому студент може отримати та використати елементи знання в процесі самостійно реалізованого “спрямованого навчання” та розв'язання складних навчальних ситуацій [12].

Засоби дистанційної освіти сприяють удосконаленню навчального процесу на етапах: пред'явлення нової навчальної інформації, її опрацювання, повторення засвоєних знань, розвитку вмій та навичок під час поточного та підсумкового контролю і самоконтролю, корекції самого процесу навчання і його результатів [13, с. 390–393]. У системі дистанційної освіти педагогічна комунікація є провідним чинником організації процесу спілкування між суб'єктами навчання. Виокремлюють один з основних інструментів такого спілкування, як-от форум (дискусія). Такий обмін відбувається в певному часовому проміжку (декілька годин, тижнів чи місяців). Форум є основним засобом спілкування студентів і викладачів [2]. Дистанційна освіта дозволяє будувати навчання в режимі діалогу “викладач – студент”, опосередкованому через комп'ютер замість використання традиційного підручника. Особливу роль відіграє “електронний підручник” – комплекс інформаційних, графічних, звукових і програмних засобів навчання з певної дисципліни. Але жодна «розумна машина» не може замінити «живого спілкування» [14, с. 5–7]. Таким чином, вищезазначені засоби ДН сприяють становленню та розвитку евристичного мислення, творчих умінь студентів.

Слід зазначити, що основною формою роботи у ДН є самостійна діяльність студентів, яка вимагає створення нових методик і відповідного дидактичного забезпечення навчальних завдань із використанням ІКТ. Дослідники виокремлюють такі типи онлайн-завдань: тренувальні (призначені для поглиблення знань, формування та розвитку вмій і навичок); когнітивні (які орієнтовані на засвоєння понять і які діють у режимі, близькому до програмованого навчання), проблемного навчання (орієнтовані на розв'язання навчально-пізнавальних завдань за принципами непрямого управління), імітаційні та моделювальні, ігрові (використовують методи навчальної гри), тестові, довідково-інформаційні (надають бази даних і банки знань, інформаційно-пошукові системи, словники та ін.) [13, с. 393–396].

Самостійна робота з використанням онлайн-завдань забезпечує індивідуалізацію навчання (власний темп виконання завдання, спілкування з викладачем у режимі on-line та off-line), підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку самостійності в прийнятті рішень (отримання й трансформація необхідної інформації, виокремлення проблеми та пошук раціональних способів її розв'язання), а сам процес навчання стає і більш технологічним, і більш творчим. Уміння здійснювати студентом самоконтроль за допомогою ІКТ підтверджує високий ступінь самостійності мислення, рефлексії, самокритичності. Навчальні онлайн-завдання дозволяють краще реалізувати евристичні методи навчання, дотримуватися послідовності, модульності під час засвоєння змісту навчального матеріалу. Діагностика рівня сформованості фахової компетентності здобувачів вищої освіти з використанням ІКТ допомагає оперативно встановити якість результатів самостійної роботи, перевірити репродуктивні знання, терміни, поняття, правопис за допомогою контрольних питань, тестів, схем тощо.

Висновки. Таким чином, активне вторгнення ІКТ у сферу навчального процесу ускладнило і збагатило можливості викладачів та студентів, відкрило нові перспективи для розвитку особистісно спрямованої (персоналізованої) евристичної освіти. Основною перевагою ДН є можливість застосування нових методів навчання, які як сприяють розвитку творчих якостей студентів, так і позитивно впливають на підвищення професіоналізму та творчості викладачів ЗВО.

Провідним чинником ДН стало використання позитивних надбань комп'ютерних технологій – доступності й оперативності потрібної інформації, зворотного зв'язку, евристичних технологій навчання, які у поєднанні з ІКТ вимагають більшої педагогічної компетентності і майстерності від викладачів, умінь вдало й ефективно поєднувати свою професійно-творчу діяльність з досконалим володінням комп'ютерною інформацією, розробленими навчальними медіапрограмами [7]. Створення курсів ДН відбувається не завжди кваліфіковано, оскільки ще недостатньо опрацьовані концептуальні й дидактичні основи дистанційної освіти, варіативні моделі її реалізації та методики організації ефективної взаємодії викладача і студента, що зумовлює необхідність упровадження спеціальних підготовчих курсів, спрямованих на формування та розвиток ІКТ-компетентності викладачів.

Отже, до основних особливостей організації та дидактичних можливостей ДН можна зарахувати таке: принципові зміни в способах оволодіння знаннями, вміннями, а також у змісті взаємодії студента і викладача;

різноманітні види діяльності із застосуванням ІКТ-технологій. В умовах дистанційної освіти джерелом інформації є бази даних. Викладач відповідає за координацію соціально-пізнавального процесу, консультує студента, керує процесом виконання навчальних завдань, проєктів. Дистанційна освіта сприяє розвитку суб'єктної активності студентів і викладачів. А суб'єктна активність викладачів зумовлена розробкою та впровадженням навчально-методичних комплексів. ДН (як складник дистанційної) освіти є технологією цілеспрямованого та методично організованого керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Використана література:

1. Бекеш Ю. Р. Огляд систем ДН популярних ВНЗ України. *Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : 2013 рік : матеріали наук. – практ. конф.*, 19–21 лист. 2013 р. Львів : Національний університет “Львівська політехніка”, 2013. С. 44–48.
2. Жерновникова О. А. Психологічний аспект реалізації дистанційних освітніх технологій у навчальний процес майбутніх учителів математики. *Педагогічні науки*. Вип. 2. Бердянськ : БДПУ, 2017. С. 219–225.
3. Зайцева І. О. Формування професійних компетентностей майбутніх учителів філологічних спеціальностей в умовах ДН : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 226 с.
4. Зайцева І. О. Дидактичні умови застосування дистанційної форми навчання при підготовці майбутніх фахівців. *Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм : проблеми теорії і практики підготовки та перепідготовки освітніх кадрів : 2015 рік* : матеріали II Всеукр. наук. – практ. конф., 25 лист. 2015 р. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 103–106.
5. Зайцева І. О. Професійна готовність викладачів іноземних мов до використання цифрових технологій. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : 2020 рік* : матеріали VIII Всеукр. наук. конф., 16–17 квіт. 2020 р. Суми : Сумський державний університет, 2020. С. 201–206.
6. Коробова Ю. В. Особливості автономії студентів в умовах дистанційного навчання. *Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження : 2020 рік* : матеріали IV міжнар. наук. конф., 26 чер. 2020 р. Дрогобич, 2020. С. 77–79.
7. Лазарев М. О. Творча самореалізація особистості вчителя, студента, учня в людиноцентрованій евристичній освіті. Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційній освіті : монографія. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. С. 69–111.
8. Пищулин Н. П. Технологізація управління образованием. *Школьные технологии*. 2001. № 4. С. 3–12.
9. Рогоза М. Є. Використання дистанційних технологій навчання в Полтавському університеті економіки і торгівлі. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. 2011. № 703. С. 46–48.
10. Юнчик В. Л. Методичні особливості дистанційного навчання. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 7(50). С. 206–209.
11. Alammary A., Sheard G., Garbone A. Blended learning in higher education : Three different approaches. *Australasian Journal of Educational Technologies*. 2014. № 30 (4). P. 440–454.
12. Bonk, C. J., Graham, C. R. *Handbook of blended learning : Global perspectives, local designs*. San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006. 571 p.
13. Pogrow S. Challenging at risk learners: findings from the HOTS program. *PhiDelta. Kappan*, 1990. P. 389–397.
14. Sleeman D. *Intelligent Tutoring Systems*. Orlando, Florida : Academic Press, 1992. 345 p.

References:

1. Bekesh Yu.P. Ogljad system dystantsiinogo navchsnnia populiarnykh VNZ Ukrayiny [Review of distance learning systems of popular universities of Ukraine]. *Innovative computer technology in high school*. Lviv : Natsionalnyi Universytet “Lvivska politehnika”, 2013, pp. 44–48 [in Ukrainian].
2. Zhernovnykova O.A. Psykhologichnyi aspekt realizatsii dystantsiinykh osvitnikh tekhnologii u navchalnyi protses maibutnikh uchyteliv matematyky [Psychological aspect of the implementation of distance learning technologies in the educational process of future Mathematics teachers]. *Pedagogical sciences*. Vyp. 2. Berdiansk, 2017, pp. 219–223 [in Ukrainian].
3. Zaitseva I.O. Formuvannia profesiinykh kompetentnosti maibutnikh uchyteliv filologichnykh spetsialnosti v umovakh dystantsiinogo navchannia [Professional competencies formation of future philological teachers in distance learning : dis. for scientific research degree of Cand. ped. Sciences : 13.00.04]. Kharkiv, 2016. 226 s. [in Ukrainian].
4. Zaitseva I.O. Dydaktychni umovy zastosuvannia dystantsiinoi formy navchannia pry pidgotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Didactic conditions for the implementation of distance learning in the training of future professionals]. *Pedagogical creativity, skills, professionalism: problems of theory and practice training and retraining of teaching staff*. Kyiv, 2015. pp. 103–106 [in Ukrainian].
5. Zaitseva I.O. Profesiina gotovnist vykladachiv inozemnykh mov do vykorystannia tsyfrovyykh tekhnologii [Professional readiness of foreign language teachers to use digital technologies]. *Socio-humanitarian aspects of modern society development*. Sumy : Sumy State University, 2020. pp. 291–206 [in Ukrainian].
6. Korobova Yu.V. Osoblyvosti avtonomii studentiv v umovakh dystantsiinogo navchannia [Features of student autonomy in distance learning]. *Implementation of European standards in Ukrainian educational research*. Drohobych, 2020. pp. 77–79 [in Ukrainian].
7. Lazarev M.O. Tvorcha samorealizatsia osoblyvosti vchytelia, studenta, uchnia v liudynotsentrovaniiv evrystychnii osviti [Creative self-realization of the personality of a teacher, student, pupil in human-centered heuristic education. Professional and creative self-realization of the future teacher in innovative education] : monograph. Sumy : Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2013. 163 s. [in Ukrainian].
8. Pishchulin N.P. Tekhnologisatsia upravlenia obrasovaniem [Process of technologizing in management of education]. *School technologies*. 2001. Nr 4. pp. 3–12 [in Russian].
9. Rogoza M.E. Vykorystannia dystantsiinykh tekhnologii navchannia v Poltavskomu universyteti ekonomiky i torgivli [Using of distance learning technologies at Poltava University of Economics and Trade]. *Visnyk nationalnoho universytetu “Lvivska politehnika”*. 2011. Nr 703. pp. 46–48 [in Ukrainian].
10. Yunchyk V.L. Metodichni osoblyvosti dystantsiinogo navchannia [Methodical features of distance learning]. *Naukovi zapysky Rivnenskogo derzhavnogo humanitarnogo universytetu*. 2013. Nr 7(50). pp. 206–209 [in Ukrainian].

11. Alammary A., Sheard G., Garbone A. Blended learning in higher education : Three different approaches. Australasian Journal of Educational Technologies. 2014. № 30 (4). P. 440–454.
12. Bonk, C. J., Graham, C. R. Handbook of blended learning : Global perspectives, local designs. San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006. 571 p.
13. Pogrow S. Challenging at risk learners: findings from the HOTS program. PhiDelta. Kappan, 1990. pp. 389–397.
14. Sleeman D. Intelligent Tutoring Systems. Orlando, Florida : Academic Press, 1992. 345 p.

Zaitseva I. O., Korobova Yu. V. Peculiarities of distance learning organization and its didactic opportunities.

The article outlines the optimal conditions and didactic opportunities for distance learning. The paper defines “distance learning” as a well-targeted and controlled (at the level of internal and external monitoring) student’s independent work with systematic interactive communication with teachers. The article explains the specifics of distance learning such as: interactivity, performance of discussions at the forum, clear time management and participation of students in adjusting the structure, content and effectiveness of the course. It has been proved that distance learning technologies basically include the task-oriented, managed, intensive students’ independent work and the organization of communication between students and teachers.

The article analyzes interaction levels of distance learning elements (levels of control elements, interaction and delivery). Much attention is given to the optimal conditions for distance learning organization, namely: clear structuring and content of training courses; involvement of higher educational establishments; methodological support; efficient staff; ICT competence; implementation of distance learning and heuristic technologies; comprehensive diagnosis of current and final learning outcomes.

The authors focus on didactic possibilities of distance learning that are outlined within the theory of heuristic learning. Heuristic technologies and ICT are used as a means of developing students’ research competence and forming their knowledge independently.

The conclusion dwells upon the main types of online tasks for self-study that are characterised as: training, cognitive, simulative, testing, informative, problem-based learning and gamification. The common feature of the tools is the context creation in which students can obtain and use elements of knowledge while working independently.

Key words: distance learning, information technologies, didactic opportunities, interactivity, organization of teaching and learning process.

УДК 378.147:799.31:355 (043.3)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.14>

Кіцай Я. В., Кустинський О. В.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ У ПРОЦЕСІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Статтю присвячено аналізу проблеми забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Автор розкрив ступінь актуальності окресленої проблеми, наголошуючи на тому, що прикордонна служба відіграє в українському суспільстві надзвичайно важливу роль. Це фундаментальний інститут соціуму і правоохоронний складник фундаменту держави. Водночас прикордонне відомство в пострадянському середовищі має власну історію становлення. Керівництво держави покладає на цю структуру великі надії, оскільки усвідомлює значення цілісності кордонів та території.

У запропонованій статті автор зосередив увагу також на тому, наскільки в науковій сфері розкрито важливість підготовки фахівців-прикордонників. Представлено відповідних науковців та їхні праці, що є дотичними до цієї проблеми.

У змісті статті роз’яснено особливості, зміст та специфіку професійної діяльності офіцерів-прикордонників, управлінської ланки прикордонної служби, яким належить право приймати рішення щодо охорони та захисту державного кордону.

Стаття містить визначення категорій “вогнева підготовка” та “особиста безпека”. Із метою формулювання методичних рекомендацій до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та особистої безпеки проаналізовано особливий статус знань, умінь та навичок вищезазначених різновидів підготовки. Саме на основі специфічності цих знань та умінь побудована методика реалізації вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників. Представлено зміст методичних рекомендацій до навчальних занять із вогневої підготовки та особистої безпеки: усвідомлення мети і завдання застосування зброї в діяльності щодо охорони та захисту кордону; знання змісту та оволодіння способами використання зброї в охороні та захисті кордону; ставлення курсантів до виконання завдань; рівень готовності курсантів до відпрацювання високого рівня професійних умінь; оцінка та врахування особливостей нервової системи кожної особистості курсанта, наявність професійного досвіду, нахили та здібності майбутніх офіцерів.

Ключові слова: вогнева підготовка, професійна підготовка, підготовка з особистої безпеки, майбутні офіцери-прикордонники, методичні рекомендації.